

DIZI

Barış ve silahlanma

Dizideki tüm yazılar, okuma sırasıyla tek bir belgede. Güncelleme: 8 Kasım 2026.

Avrupa tehditlere nasıl yanıt veriyor: ne hızla silahlanıyor, ne yavaşlıkla müzakere ediyor ve faturayı kim ödüyor. Olgularla şüpheyi ayırmak için 2 Kasım'da uzaktan manipüle edilen süpermarket dondurucularıyla başlıyoruz. Ardından iki Analiz: silahlanmanın faturası, yani hangi kuralların kamu hizmetleri için değil de silahlar için değiştirildiği, ve meşru müdafaanın sınırları, Ukrayna'nın Rusya içindeki saldırıları tek tek incelenerek. Dizi, savunma ile diplomasi arasındaki asimetri üzerine imzalı bir Görüş yazısıyla kapanıyor.

İÇİNDEKİLER

1. 50 derecede dondurucular: Avrupa'nın süpermarketlerine kim saldırdı ve gerçekten ne biliyoruz
2. Silahlanmanın faturası: kim ödüyor, hangi kurallarla
3. Meşru müdafaa nereye kadar: Ukrayna'nın Rusya'daki saldırıları, tek tek
4. Silahlanma soğuk yenir

---

50 derecede dondurucular: Avrupa'nın süpermarketlerine kim saldırdı ve gerçekten ne biliyoruz

ÖZETLE

- 1 Kasım'ı 2 Kasım'a bağlayan gece siber saldırılar, aralarında İtalya'nın da bulunduğu en az on bir Avrupa ülkesinde süpermarketlerin soğutma sistemlerini manipüle etti. Birçok durumda dondurucular 50 dereceye çıkarıldı. Tonlarca gıda çöpe gitti.
- Bu, 12 Ekim'de Fransa'da yapılan bir saldırının tekrarıydı. İki durumda da hedef, kısmen eski ve ağda yeterli koruma olmadan açıkta duran bir uzaktan kontrol yazılımıydı.
- 4 Kasım'da iki Rusya yanlısı grup, NoName057(16) ve Z-Pentest, saldırıları Telegram'da üstlendi. Mesajlar daha sonra silindi ve kimse bunları bağımsız olarak doğrulamadı.
- ABD ve Danimarka, 2025'te bu gruplarla Rus devleti arasındaki bağlara zaten dikkat çekmişti; ABD iddianamesine göre Z-Pentest, Rus askeri istihbaratının yönettiği bir grubun diğer adı. Ancak buzdolaplarına yönelik saldırılar için hiçbir makam devlet yönlendirmesine dair kanıt yayımlamadı. Kremlin bunu reddediyor.
- Uluslararası hukuk açısından fark belirleyicidir: Bir devlet, kendi organlarının ya da kendi denetimi altında hareket edenlerin yaptıklarından sorumludur, sempatizanların yaptıklarından değil. Ama topraklarının başkalarına zarar vermek için kullanılmasına izin vermeme yükümlülüğü de vardır.

Bir süpermarketin soğutmalı reyonu sıradan bir nesnedir. Onu çıldırtmak için mağazaya girmenin gerekmediğini, ağda onu kontrol eden paneli bulmanın yettiğini öğrendiğinizde o kadar da sıradan olmaktan çıkar. 2 Kasım gecesi biri bunu Dublin'den Bükreş'e yüzlerce mağazada yaptı. Bunu kimin yaptığı, birkaç gün içinde koca bir siyasi okumanın üzerine kurulduğu sorudur. Bu yazı, bildiklerimizi söylenenlerden ayırmaya çalışıyor.

OLAY

Fransa, 12 Ekim. Bu dizinin ilk saldırısı birkaç yüz Fransız süpermarketini vurdu. Kolluk kuvvetleri Intermarché, Coopérative U, Carrefour, Leclerc ve Monoprix gibi zincirlerde manipüle edilmiş yaklaşık 700 soğutma ünitesi saydı; zarar 130.000 avronun üzerindeydi

(GreenMe). Saldırganlar, tesislerin uzaktan izlenmesi için kullanılan Danfoss yazılımının eski sürümlerinden yararlanmıştı (Informat.ro). CNN'in alıntıladığı bir uzmana göre, saldırıdan önce bu yazılımın 1.700'den fazla kurulumu ağda görünür durumdaydı (QN).

Avrupa, 2 Kasım. Üç hafta sonra aynı teknik kıta ölçeğinde tekrarlandı. Saldırganlar buzdolabı ve dondurucuların evaporatörlerini buz çözme moduna aldı ve sıcaklıkları 50 dereceye kadar çıkardı (Teleborsa; Cybernews). Etkilenen ülke sayısı en az on bir (Euronews); başka kaynaklar, aralarında Belçika, Hollanda, İsveç, Estonya, İrlanda, Almanya, Romanya ve Portekiz'in de bulunduğu on iki ülke sayıyor (RetailDetail). İrlanda'da SuperValu zinciri 13 mağazadan ürünleri geri çekti; Belçika'da Carrefour 700 mağazadan yaklaşık 15'inden söz etti (Cybernews; TweakTown).

İtalya. Saldırılar Sicilya'da, Catania'da en az üç ve Palermo'da bir mağazada, ayrıca Toskana ve Emilia-Romagna'da kaydedildi; Emilia-Romagna'da Ulusal Siber Güvenlik Ajansı dondurulmuş gıda üreten bir şirkete yönelik bir saldırı tespit etti (Open). 3 Kasım'da hükümet, Ajans'ı ve istihbarat servislerinin başkanlarını Chigi Sarayı'nda topladı; sonuç bildirisinde dağıtım zinciri üzerindeki etkinin sınırlı olduğu belirtildi (ItaliaOggi).

Soruşturmalar. Belçika'da savcılık bir ceza soruşturması başlattı (Al Jazeera). Avrupa Komisyonu ajansları ve ulusal makamları bir araya getirdi, ancak saldırıları hiçbir devlete ya da gruba atfetmedi (Informat.ro). Tarım Komiseri Christophe Hansen saldırıları gıda zincirini vurmaya yönelik kasıtlı bir girişim olarak nitelendirdi (Informat.ro).

KİM YAPTI: KARIŞTIRILMAMASI GEREKEN ÜÇ DÜZEY

1. Üstlenme. 4 Kasım'da NoName057(16) ve Z-Pentest saldırıları bir video ve daha sonra silinen bazı Telegram mesajlarıyla birlikte üstlendi. NoName057(16)'nın ayrıca Danfoss çalışanları ve müşterilerine ait kullanıcı adları ve şifrelerin yer aldığı 2.500 satırı aşkın bir örnek yayımladığı bildirildi. Kimse bunu doğrulamadı. Cybernews'un alıntıladığı bir araştırmacı, grupların sistemlere gerçekten sızdığından, medya onları şüpheli olarak göstermesinin ardından başarıyı üstlenmediklerinden kuşku duyuyor (Cybernews). Agenda Digitale'ye göre açıklama, yalnızca faillerin bilebileceği özel teknik veriler içermiyor (Agenda Digitale).

2. Grupların Moskova ile bağları. Burada kanıtlar var, ama geçmişle ilgili. 9 Aralık 2025'te ABD Adalet Bakanlığı, Rus hükümetinin NoName057(16)'ya ve başka bir grup olan Cyber Army of Russia Reborn'a verdiği desteği anlatan suçlamalar yöneltti; iddianameye göre bu ikinci grup Z-Pentest adını da kullanıyor ve Rus askeri istihbaratı GRU tarafından kurulmuş, finanse edilmiş ve yönetilmiş (Kyiv Independent). Birkaç gün sonra Danimarka, 2024'te bir su arıtma tesisine yapılan saldırıyı Z-Pentest'e atfetti. Güvenlik şirketi Forescout'a göre 2026 başından bu yana

Rusya merkezli gruplar soğutma sistemlerine yönelik en az 20 saldırıyı üstlendi (DOJ, Danimarka hükümeti ve Forescout'u özetleyen Pillitteri). Yani şüphe yoktan doğmuyor.

3. Rus devletinin yönlendirmesi. Kanıtlanmamış kısım budur. Buzdolaplarına yönelik saldırılar için hiçbir makam devlet yönlendirmesine dair kanıt yayımlamadı (aynı kaynak). Kremlin suçlamaları "saçma" olarak nitelendirdi (AFP, Macau Business aracılığıyla). Belçikalı bir uzman bunun bir Rus sabotajı olduğundan "yüzde 95 emin" olduğunu söyledi (RetailDetail): bu bir mesleki değerlendirmedir, kanıt değil.

Kamuoyu tartışmasının en hızlı attığı adım, birinci düzeyden üçüncüye geçiş oldu. Örneğin İtalya'da hükümet, henüz hiçbir üstlenme yokken 3 Kasım'da bir Rus izinden söz etti (Pillitteri).

ZAYIF NOKTA

Fail kim olursa olsun, kapı açıktı. Güvenlik uzmanlarına göre Avrupa'da yaklaşık 13.000 soğutma sistemi hâlâ eski yazılımla ve bilinen güvenlik açıklarıyla çalışıyor (dev.ua). Bu dalgaya kadar kimse bu tesislerin üst düzey siber savunmaya ihtiyaç duyduğunu düşünmemişti (QN). Fransız ajansı CERT-FR'nin belirttiği önlemler basit: tesisleri internete doğrudan erişimden çıkarmak, varsayılan şifreleri değiştirmek, yazılımı güncellemek ve erişimi yalnızca VPN üzerinden yeniden açmak (Pillitteri). 4 Kasım'da Fransa'da üç kan saklama merkezinin soğuk odalarına yönelik aynı türden bir saldırı önlendi (Liga.net).

HUKUKİ YORUM

Bir saldırı ne zaman bir devlete aittir. Uluslararası hukuka göre bir devlet, kendi organlarının ve kendi talimatıyla, yönetimi ya da denetimi altında hareket eden kişi veya grupların eylemlerinden sorumludur (Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun Devletlerin Sorumluluğuna İlişkin Maddeleri, 2001, madde 4 ve 8). Nikaragua - ABD davasında (1986) Uluslararası Adalet Divanı tek tek operasyonlar üzerinde "etkin denetim" aradı (UAD). Genel bir destek ya da siyasi sempati yeterli değildir.

Özen yükümlülüğü. Ancak ikinci bir yükümlülük var. Divan daha 1949'da Korfu Boğazı davasında, hiçbir devletin topraklarının başka devletlerin haklarına aykırı biçimde kullanılmasına bile bile izin veremeyeceğine hükmetti (UAD). Bir ülkenin makamlarınca bilinen gruplar başka bir ülkenin altyapısını tekrar tekrar vuruyorsa, faaliyet gösterdikleri devlet onları yönetmese bile durdurmakla yükümlüdür.

Ne tür bir ihlal. Başka bir ülkenin sivil tesislerine uzaktan, ekonomik kayıplara yol açan ama askeri bir eylemle kıyaslanabilir ölüm ya da yıkım yaratmayan bir zarar vermek, meşru müdafaaya izin veren "silahlı saldırı" eşiğine (BM Şartı madde 51) zor ulaşır. Egemenliğin ya da

müdahale yasağının ihlaline daha yakındır. Dolayısıyla kabul edilen yanıtlar başka türdendir: soruşturmalar, diplomatik önlemler, yaptırımlar. AB'nin 2019'dan beri siber saldırılar için özel bir yaptırım rejimi var.

SİMETRİ TESTİ

Kanıtta aynı ölçüt. Bir saldırıyı Moskova'ya atfetmeden önce kamuya açık bir kanıt istiyorsak, aynı talep basının Batılı devletlere atfettiği siber saldırılar için de geçerlidir; örneğin ABD ve İsrail'in hiçbir zaman resmen kabul etmediği, İran santrifüjlerine yönelik Stuxnet virüsü.

Aynı gece. Buzdolaplarına yönelik saldırılarla aynı saatlerde Ukrayna ve Rusya'nın hava saldırısı uyarı uygulamaları sahte nükleer alarmlar gösterdi. Kiev Moskova'yı suçladı; Rus uygulaması da vurulmuştu ve kimse üstlenmedi (TweakTown). Siber savaşın tek bir faili yok.

Önlemede aynı ölçüt. Moskova'dan topraklarından faaliyet gösteren grupları durdurmasını isteyen, Avrupalı işletmecilerden de açık bıraktıkları kapıları kapatmalarını istemelidir. İki sorumluluk birbirini dışlamaz.

DEĞERLENDİRMEMİZ

Bu bölüm sitenin görüşünü yansıtır. Yukarıda aktarılan olgulardan ayrıdır.

Rusya yanlısı gruplara yönelik şüphe yerindedir: geçmişleri var, övündüler ve iki Batılı hükümet Rus devletiyle bağlarını belgeledi. Ama yerinde bir şüphe kanıt değildir ve fark, siyasi sonuçlar büyük olduğu için önemlidir. "Hibrit savaş"tan söz eden makamlar, Danimarka'nın su tesisi için yaptığı gibi, bildiklerini yayımlamalıdır.

Bu arada hiçbir atfı beklemeden yapılabilecek bir şey var: yazılımları güncellemek ve açıkta duran panelleri ağdan çıkarmak. Az maliyetlidir ve 50 derecedeki dondurucuları önleyebilecek savunma budur.

İZLENECEKLER

- Belçika savcılığının ve ulusal makamların soruşturmaları: biri fail hakkında teknik kanıt yayımlayacak mı.
- Komisyon ya da Konsey saldırıları resmen birine atfedecek mi ve siber yaptırım rejimini kullanacak mı.
- NoName057(16)'nın yayımladığı Danfoss kimlik bilgileri örneğinin doğrulanması.
- Hastanelerin, kan merkezlerinin ve gıda depolarının soğuk odalarına yönelik yeni saldırılar.

- Rakamlar: açıktaki sistemlerden kaçının güvenli hale getirildiği.

Kaynaklar: GreenMe · Informat.ro · QN · Teleborsa · Cybernews · Euronews · RetailDetail · TweakTown · Open · ItaliaOggi · Al Jazeera · Informat.ro · Cybernews · Agenda Digitale · Kyiv Independent · DOJ, Danimarka hükümeti ve Forescout'u özetleyen Pillitteri · AFP, Macau Business aracılığıyla · dev.ua · Liga.net · UAD · UAD

Silahlanmanın faturası: kim ödüyor, hangi kurallarla

ÖZETLE

- NATO'nun Lahey zirvesinde (Haziran 2025) müttefikler 2035'e kadar GSYH'nin yüzde 5'ini harcamayı taahhüt etti: en az yüzde 3,5'i asıl savunmaya, yüzde 1,5'e kadarı kritik altyapıya, ağlara ve sivil korumaya.
- Bu rakamı Washington istedi ve ardından taahhütten kaçınan tek hükümeti, İspanya'yı gümrük vergileriyle tehdit etti. Temmuz 2025 tarihli AB-ABD ticaret anlaşması yüzde 15 gümrük vergisini ve Amerikan silahı alımlarını aynı pakete koyuyor; ABD'nin NATO büyükelçisine göre müttefiklerin yeni taahhütlerinin yaklaşık yarısı ABD'de üretilen silahlarla ilgili.
- Avrupa Birliği savunma için hızlı araçlar oluşturdu: Avrupa Parlamentosu'nu dışarıda bırakan bir acil durum prosedürüyle yaklaşık on haftada onaylanan 150 milyarlık kredi (SAFE); daha fazla açığa izin veren ama yalnızca savunma için (ve Haziran 2026'dan beri enerji harcamalarının bir kısmı için) geçerli bir İstikrar Paktı istisnası; savunma ve uzay fonlarını beşe katlayan bir 2028-2034 bütçe önerisi.
- Aynı istisnalar sağlık, eğitim, adalet ya da diplomasi için yok. AB bütçesinde çatışma önlemeye ayrılan pay düştü ve tartışılan bir öneri onu finanse eden aracı geri kalanın iki katı kesecek.
- Şimdiden ödeyenler: Birleşik Krallık ve Belçika'da kalkınma yardımı, Birleşik Krallık'ta sivil altyapı, Danimarka'da bir resmî tatil. İtalya'da Parlamento Bütçe Ofisi, istisna sona erdiğinde 2029'dan itibaren hesapların karmaşıklaşacağı uyarısında bulunuyor; hükümet sosyal devlete dokunulmayacağını söylüyor.
- Harcamanın "fazla" olup olmadığı, rakamların çözemediği bir karşılaştırmaya bağlı: dolar cinsinden ölçüldüğünde Avrupa, Rusya'nın neredeyse üç katı harcıyor; satın alma gücüne göre ölçüldüğünde fark çok azalıyor. NATO bildirisi yüzde 3,5'i İttifak'ın kabiliyet hedeflerine bağlıyor, ama bu hedefler gizli: hiçbir yurttaş rakamın ihtiyaçlara karşılık gelip gelmediğini denetleyemiyor.

Önümüzdeki on yılın Avrupa askeri harcamalarını belirleyecek sayı bir pazarlıktan doğdu. GSYH'nin yüzde 5'i, Trump yönetiminin istediği ve müttefiklerin Lahey'de kabul ettiği, katlanılabilir kılmak için ikiye bölünmüş rakam. NATO ilk kalemin kendi kabiliyet hedeflerine ulaşmaya hizmet ettiğini söylüyor; ancak bu hedefler kamuya açık değil. Böylece tartışmada

Avrupa hükümetleri neye ihtiyaç olduğunu açıklamıyor: yüzdeye nasıl ulaşacaklarını açıklıyor. Bu Analiz parayı izliyor: nereden geldiğini, onu bulmak için hangi kuralların değiştirildiğini ve onu kimin kaybetme riski taşıdığını.

OLAY

Taahhüt. 25 Haziran 2025'te 32 müttefik, 2035'e kadar GSYH'nin en az yüzde 3,5'ini "temel savunma gereksinimlerine" ve yüzde 1,5'e kadarını kritik altyapının korunmasına, ağların savunulmasına, sivil hazırlık ve dayanıklılığa ayırmayı taahhüt eden bir bildiri imzaladı (LaPresse). İkinci kalem birincisinden daha az tanımlı ve buna geri döneceğiz.

Avrupa araçları. Komisyon Mart 2025'te, 800 milyardan fazlasını seferber etmeyi amaçlayan ve sonra adı Readiness 2030 olarak değiştirilen ReArm Europe planını sundu (Avrupa Komisyonu). Birinci ayak SAFE, ortak silah alımları için 150 milyara kadar kredi sunuyor (AB Konseyi). İkincisi, aşağıda ele aldığımız bütçe kurallarına bir istisna. 2028-2034 bütçe önerisinde Komisyon, savunma ve uzay için bugünün beş katı, 131 milyar öngörüyor (Komisyon, FastForward aracılığıyla).

Gerçek harcama. İsveç merkezli SIPRI enstitüsüne göre 2025'te NATO'nun 29 Avrupalı üyesi 559 milyar dolar harcadı ve 22'si GSYH'nin yüzde 2'sini aştı. Rusya 190 milyar, GSYH'sinin yüzde 7,5'ini; Ukrayna 84 milyar, kendi GSYH'sinin yüzde 40'ını harcadı (SIPRI).

YÜZDE 5 NEREDEN GELİYOR

Baskı. Rakamı Washington istedi ve ticari tehditlerle destekledi. Lahey'de hedefi reddeden tek hükümet İspanya oldu: bildiriyi imzaladı ama yüzde 2,1'i taahhüt etti ve bunun sosyal harcamalardan ödün vermeden İttifak'ın istediği kabiliyetleri karşılamaya yettiğini savundu (La Notizia). ABD başkanı bir basın toplantısında İspanya'ya gümrük anlaşmasında "iki katını" ödeteceğini söyledi (Sky TG24); Ekim'de onu NATO'dan çıkarmayı önerdi (Open); Temmuz 2026'daki Ankara zirvesinde artık İspanya ile iş yapmak istemediğini söyledi ve Hazine Bakanı'ndan "kesmesini" istedi (AFP, Kuwait Times aracılığıyla). Aynı zirvenin arifesinde yönetim, geride kalan müttefiklere gümrük vergileri dahil yaptırımları dışlamıyordu (Washington Examiner).

Silah ve ticaret aynı pakette. Lahey'den bir ay sonra, 27 Temmuz 2025'te ABD ile AB arasındaki ticaret anlaşması Avrupa mallarının çoğuna yüzde 15 gümrük vergisi koydu ve enerji alımlarının yanına Avrupa'nın büyük miktarda Amerikan silahı alma niyetini yerleştirdi (Al Jazeera). ABD'nin NATO büyükelçisine göre müttefiklerin Lahey'den sonra üstlendiği yaklaşık

139 milyar dolarlık yeni taahhüdün yaklaşık yarısı ABD'de üretilen teçhizat, silah ve mühimmatla ilgili (Washington Examiner).

Yalnızca Washington değil. Yine de Avrupa'nın silahlanmasını yerine getirilmiş bir emir olarak anlatmak yanlış olur. ReArm Europe planı, Lahey'den üç ay önce, Mart 2025'te, kısmen ABD'nin artık Avrupa'yı savunmayacağı korkusuyla sunuldu. Polonya ve Baltık ülkeleri yıllardır daha fazla harcama istiyordu ve Estonya başbakanı İspanya dahil herkesin yüzde 5'e ulaşması gerektiğini söyledi (Euronews). Amerikan baskısı rakamı ve takvimi belirledi; Rusya korkusu ve ABD korkusu gerisini yaptı.

SİLAHLAR İÇİN BİR KURAL, HİZMETLER İÇİN HİÇBİRİ

İstisna. İstikrar Paktı AB ülkelerinde kamu harcamalarının artışını sınırlıyor. Komisyon 19 Mart 2025'te Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin ulusal kaçış maddesini devreye sokmaya izin veren bir "olağanüstü durum" olduğunu belirledi ve devletleri bunu koordineli biçimde kullanmaya çağırdı (Osservatorio CPI). Pratikte bir devlet, para savunmaya gittiği sürece, Pakt'ı ihlal etmeden dört yıl boyunca GSYH'nin yüzde 1,5'ine kadar fazla harcayabiliyor (Italpress). Şubat 2026'da on yedi devlet izin almıştı (Eunews). 8 Ekim'de Komisyon İtalya'ya da savunma için ve bu yıldan itibaren enerji harcamalarının bir kısmı için onay verdi (Il Post).

Olmayan. Sağlık, eğitim, adalet ya da sivil altyapının bakımı için benzer bir istisna yok. Silahlar için tanınan aynı açıkla doktor almak ya da okulları yenilemek isteyen bir hükümet kuralları çiğnemiş olur. Bu bir suçlama değil: kuralların metni. Ama sonuç şu: aynı ihtiyaç karşısında finanse edilmesi en kolay harcama askeri harcama oluyor.

Prosedür. Süreler de farklı. SAFE 19 Mart 2025'te önerildi ve 27 Mayıs'ta kabul edildi. Hızlı gitmek için Komisyon, Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın 122. maddesini, Avrupa Parlamentosu'nu karar dışında bırakan bir acil durum maddesini seçti. Parlamento, içeriğine değil yöntemine itiraz ederek Adalet Divanı'ndan tüzüğün iptalini istedi (La Notizia); dava sürüyor.

ŞİMDİDEN ÖDEYENLER

Kalkınma yardımı. Birleşik Krallık Şubat 2025'te savunmayı 2027'ye kadar GSYH'nin yüzde 2,5'ine çıkarmaya karar verdi ve artışı kalkınma yardımını GSYH'nin yüzde 0,5'inden yüzde 0,3'üne indirerek finanse etti; ilgili bakan istifa etti (LaPresse). Belçika yardım bütçesini yüzde 25 azalttı (Brussels Times).

Sivil altyapı. 30 Haziran 2026'da sunulan planda İngiliz hükümeti savunma artışını yollardan enerjiye sivil altyapı projelerini keserek de finanse etti (laRegione).

Emek. Danimarka 2023'te savunmaya yılda yaklaşık 400 milyon avro ayırmak için dinî bir bayramı, Store Bededag'ı kaldırdı; her dört Danimarkalıdan üçü buna karşıydı (Il Post; Danimarka'daki İtalyan Ticaret Odası).

Çatışma önleme. AB bütçesinde barış inşasına ve çatışma önlemeye ayrılan pay 2021'den bu yana yüzde 3,7'den yüzde 2,6'ya düştü (FIIA). 2028-2034 için İrlanda dönem başkanlığının bir önerisi, barış inşasını da finanse eden Global Europe aracını ortalama kesintinin iki katı, yaklaşık yüzde 16 kesecek (IRC).

İtalya örneği. Burada henüz kesinti yok ve tartışma açık. Ekim ortasında başbakan, savunma fonlarının "sağlıktan ya da okuldan alınmış para olmadığını" söyledi. 12 Ekim'de bir oturumda Parlamento Bütçe Ofisi, istisnanın açığı artırdığını ama kalıcı harcama alanı yaratmadığını ve 2029'dan itibaren, madde kapandığında, tablonun karmaşıklaşacağını açıklamıştı: ödeneklerin önemli bir kısmı istisnayla durmayan personel ve çok yıllı programlarla ilgili. Ofis, hükümetten savunma ve enerjinin 2028'den sonra nasıl finanse edileceğini daha bütçe yasasında belirtmesini istedi (Teleborsa; Il Fatto Quotidiano). Başka bir deyişle: bugün borçla ödeniyor, yarın birinin bu borcu ödemesi gerekecek.

ETİKET HİLESİ

Yüzde 1,5'lik kalem geniş: altyapının korunması, ağlar, sivil hazırlık, inovasyon, sanayi tabanı. Bazı hükümetler zaten kararlaştırılmış harcamaları buraya sokmaya çalışıyor. İtalyan hükümeti Temmuz 2025'te yaklaşık 13,5 milyarlık Messina Boğazı köprüsünü ve Cenova limanının yeni dalgakıranını askeri değeri olan altyapı olarak saymayı düşündü (Il Post; Il Fatto Quotidiano). ABD'nin NATO büyükelçisi köprünün askeri değeri olmadığını söyledi; Ulaştırma Bakanlığı ise projenin savunma fonlarıyla değil devlet fonlarıyla finanse edildiğini yanıtladı (Il Post; Open).

Etiket iki yönde kullanılabilir. Daha fazla harcamadan yüzdeye ulaşmak için sivil bir projeye "savunma" denebilir; ya da gerçekte askeri olan bir harcama "sivil güvenlik" diye sunulabilir. İki durumda da yurttaş artık neyi ödediğini bilmiyor. L'Espresso bunu İtalya için yazdı: yıllardır savunma harcaması stratejik değil, muhasebe hedeflerine göre değerlendiriliyor (L'Espresso).

FAZLA MI, YETERLİ Mİ?

En zor soru bu ve rakamlar onu çözmüyor. Piyasa döviz kurlarıyla dolar cinsinden ölçüldüğünde, NATO'nun Avrupalı üyelerinin harcaması Rusya'nınkinin neredeyse üç katı. Satın alma gücü paritesiyle ölçüldüğünde, yani Rusya'da bir askerin ya da bir merminin çok daha ucuza mal olduğu hesaba katıldığında, fark neredeyse sıfıra iniyor ve bazıları Rusya'nın

tüm Avrupa'dan daha fazla harcadığını savunuyor (Money.it; IISS, Startmag aracılığıyla). İki ölçü farklı sorulara yanıt veriyor ve yalnızca birini aktaran sonucu baştan seçmiş oluyor.

Her durumda eksik olan, kamuya açık biçimde ara adım. Lahey bildirisinin yüzde 3,5'i bağladığı NATO kabiliyet hedefleri gizli (LaPresse). Tam olarak neyin eksik olduğuna dair gizliliğin anlaşılabilir askeri nedenleri var; ama en azından kamuya açık bir sürüm olmadan hiçbir Parlamento rakamın doğru olup olmadığını değerlendiremez. Yüzde 5 bir sonuç değil, bir harcama hedefi. Yanlış şeyler satın alarak ona ulaşılabilir ya da ıskalanıp gerekene sahip olunabilir.

HUKUKİ YORUM

AB bütçesi ve silahlar. Avrupa Birliği Antlaşması, askeri ya da savunmayla ilgili sonuçları olan operasyonların ortak bütçeden finanse edilmesini yasaklıyor (madde 41, paragraf 2). Bu yüzden Ukrayna'ya askeri yardımın ortak Avrupa kısmı, bütçe dışında duran ve devletlerce ödenen Avrupa Barış Fonu üzerinden yürüyor ve SAFE kredi biçimini alıyor. Bunlar meşru çözümler, ama olağan bütçe üzerinde ortak karar yetkisi bulunan Avrupa Parlamentosu'nun denetimini azaltıyor.

122. madde. Madde, belirli ürünlerin tedarikinde ciddi güçlükler ya da olağanüstü durumlar için tasarlandı. Pandemi ve enerji krizi için kullanıldı. Onu uzun vadeli bir kredi programı için kullanmak, Parlamento'nun Divan önünde itiraz ettiği tercih. Divan bunu onaylarsa 122. madde acil kararlar için olağan yol haline gelecek ve "acil"in tanımını o günkü hükümet yapacak.

Pakt'a istisna. Ulusal kaçış maddesi (AB Tüzüğü 2024/1263, madde 26), devletin denetimi dışındaki olağanüstü durumları ve borcun orta vadeli sürdürülebilirliğini tehlikeye atmayan bir harcamayı şart koşuyor. Ukrayna'daki savaş olağanüstü bir durum olabilir. Personeli ve on yıllarca süren programlarıyla 2035'e kadar uzanan bir harcama taahhüdünü "geçici" kelimesine sığdırmak daha zor.

SİMETRİ TESTİ

Karşı argüman. Bazıları savunma ile sosyal devletin alternatif değil tamamlayıcı olduğunu savunuyor: güvenlik olmadan Avrupa daha az yatırım çeker, daha az büyür ve sonunda sosyal devleti finanse edemez. Bunu yazanlar arasında Lorenzo Bini Smaghi var; en güçlü sosyal devlete sahip İskandinav ülkelerinin askeri harcamayı en çok artıran ülkeler olduğunu belirtiyor (IEP Bocconi). Ciddi bir argüman. Ama büyüme gerçekten gelirse geçerli ve bu arada kimin ödediğini söylemiyor.

Tehdit gerçek. Rusya bir Avrupa ülkesine saldırdı, GSYH'sinin yüzde 7,5'ini savunmaya harcıyor ve Danimarka istihbaratı, beş yıl içinde Avrupa'ya karşı büyük çaplı bir savaşa hazır olabileceğini düşünüyor (aynı IISS kaynağı). Silahlanmayı eleştiren, yerine ne önerdiğini söylemeli: çok pahalı olduğunu söylemek yetmez.

Hesaplarda aynı ölçüt. Bir hükümet bir köprüye savunma dediğinde "yaratıcı muhasebe"yi kınıyorsak, bir hükümet silah harcamasına altyapı dediğinde ya da silahlanmayı eleştirenler farklı şeyleri ölçen rakamları yan yana koyduğunda da kınamalıyız.

DEĞERLENDİRMEMİZ

Bu bölüm sitenin görüşünü yansıtır. Yukarıda aktarılan olgulardan ayrıdır.

Sorun Avrupa'nın kendini savunması değil. Sorun kuralların tek yönde değiştirilmiş olması. Silahlar için açığa izin veriliyor, prosedür kısalıyor, Parlamento devre dışı kalıyor, etiketler genişliyor. Okul, sağlık, adalet ve diplomasi için eski kurallar geçerli, bazı durumlarda daha derin kesintiler. Aynı ihtiyaç karşısında kazanan hep kuralları en elverişli olan harcama.

Böyle kararlaştırılan bir silahlanma, tehdit uydurma olduğu için değil, rakam ihtiyaçlardan önce geldiği ve maliyetler ileriye, istisna sona erdiğinde borcu ödemek zorunda kalacak bütçelere itildiği için orantısız. Ve tehlikeli, çünkü plansız harcanan her avro güvenlik satın almayan bir avro ve diplomatik bir kanal olmadan silahlanarak geçen her yıl, önlenmek istendiği söylenen savaşı daha olası kılıyor.

NE YAPILABİLİR

Aşağıdaki öneriler aynı zamanda sitenin bir manifestosunun ve bir dilekçesinin temelini oluşturuyor.

1. **Bir sosyal madde.** Sağlık, eğitim, adalet ve sivil altyapıdan kesintilerle finanse edilen hiçbir savunma harcaması artışı olmasın. Silahlar için daha fazla açığa izin veriliyorsa, aynı kural temel hizmetleri de korumalı.
2. **Önce ihtiyaçlar, sonra rakam.** Her hükümet Parlamento'ya eksik kabiliyetlerin ve maliyetlerinin kamuya açık bir sürümünü sunsun ve harcamayı GSYH yüzdesiyle değil bununla gerekçelendirsin.
3. **Dürüst etiketler.** Asıl savunma ve sivil güvenlik için ayrı ve denetlenebilir hesaplar. Hiçbir sivil proje savunma sayılmasın, hiçbir askeri harcama altyapının arasına gizlenmesin.
4. **Parlamento karar versin.** Uzun vadeli programlar için 122. madde gibi acil durum prosedürleri olmasın.

5. **Diplomasiye eşitlik.** Çatışma önleme bütçenin geri kalanından daha fazla kesilmesin ve AB, Ukrayna müzakereleri için yetki sahibi bir temsilci edinsin.
6. **Biz karar verelim.** Savunma harcaması gümrük tehdidi altında değil, Avrupa'nın ihtiyaçlarına göre belirlensin ve ticaret anlaşmalarına bağlanmasın. Alımlar, üreticinin bayrağına göre değil işe yarayıp yaramadığına göre seçilsin: ne Washington'u memnun etmek ne de Avrupa sanayisini kayırmak için.

Harekete geçmek isteyenlerin bazı gerçek araçları var: bütçeyi oylayan ve hükümete Konsey'de yön veren ulusal Parlamento; Avrupa Parlamentosu'na dilekçeler (Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma, madde 227); oy.

İZLENECEKLER

- Avrupa Parlamentosu'nun SAFE'e karşı açtığı davada Adalet Divanı'nın kararı.
- 2028-2034 AB bütçesi müzakereleri: savunma fonları ve Global Europe fonları.
- 2027 ulusal bütçe yasaları: savunmanın finansmanının nereden bulunduğu.
- Konsey'in İtalya için kaçış maddesine ilişkin kasım sonuna kadar beklenen kararı.
- Müttefiklerin her yıl NATO'ya sunmak zorunda olduğu ulusal planlar ve bunlarda neyi saydıkları.

Kaynaklar: LaPresse · Avrupa Komisyonu · AB Konseyi · Komisyon, FastForward aracılığıyla · SIPRI · La Notizia · Sky TG24 · Open · AFP, Kuwait Times aracılığıyla · Washington Examiner · Al Jazeera · Euronews · Osservatorio CPI · Italpress · Eunews · Il Post · La Notizia · LaPresse · Brussels Times · laRegione · Il Post · Danimarka'daki İtalyan Ticaret Odası · FIIA · IRC · Teleborsa · Il Fatto Quotidiano · Il Post · Il Fatto Quotidiano · Il Post · Open · L'Espresso · Money.it · IISS, Startmag aracılığıyla · IEP Bocconi

Meşru müdafaa nereye kadar: Ukrayna'nın Rusya'daki saldırıları, tek tek

ÖZETLE

- BM Şartı, saldırıya uğrayan bir devlete kendini savunma hakkı tanır (madde 51). Bu hak sınırda durmaz: süren bir silahlı saldırıya karşı Ukrayna, gerekli ve orantılı olmak kaydıyla Rusya'daki askeri hedefleri de vurabilir.
- Ancak her saldırı insancıl hukuka da uymalıdır: yalnızca askeri hedefler, sivillere orantısız zarar yok, mümkün olan tüm önlemler.
- Ciddi kuşku olmadan **hukuka uygun**: hava üslerine ve bombardıman uçaklarına saldırılar ("Örümcek Ağı" operasyonu, Haziran 2025), Kursk bölgesine giriş (2024), aktif görevdeki subayların öldürülmesi, araçlara ilişkin bir sınırla.
- **Tartışmalı**: rafinerilere ve boru hatlarına saldırılar ile "gölge filo" tankerlerine saldırılar, özellikle cepheden uzakta ve üçüncü ülkelerin bayrağı altında.
- **Hukuka aykırı**: hedef alınan sivillerin öldürülmesi, örneğin Darya Dugina ve blog yazarı Vladlen Tatarski; doğrulanırsa sınır kentlerine ayrım gözetmeyen saldırılar; eski bir Ukraynalı subayı yargılayan Alman mahkemesine göre Kuzey Akım sabotajı.
- Aynı ölçüt bu savaşta sivil kayıpların büyük çoğunluğuna yol açan Rusya için de geçerli: BM'ye göre 2026'nın ilk yarısındaki sivil kayıpların yüzde 96'sı Ukrayna topraklarında.

Haziran 2025'te Rusya'ya giren kamyonların römorklarına gizlenmiş yüzü aşkın insansız hava aracı, Kuzey Kutbu'na kadar dört hava üssünün yakınında havalandı. Temmuz 2026'da Ukrayna'nın deniz insansız araçları Azak Denizi'nde bir gecede 28 gemiyi vurdu. İki yıldan kısa sürede Moskova ve çevresinde en az üç Rus generali bombalarla öldürüldü. Ukrayna savaşı Rusya'nın içine taşıyor ve Avrupa kamuoyunun bir kısmı bunun hâlâ savunma olup olmadığını soruyor. Uluslararası hukukun bir yanıtı var, ama bu bir evet ya da hayır değil: duruma göre uygulanacak bir koşullar listesi. Savaşa nasıl gelindiğini, tüm tarafların hatalarıyla birlikte "1990'dan 2022'ye" yazısında anlattık; o yazının vardığı sonuç bu yazının da çıkış noktası: hiçbir Batı hatası bir işgali hukuka uygun kılmaz, dolayısıyla Ukrayna'nın kendini savunma hakkı var. Buradaki soru: nereye kadar.

KURAL

İki düzey. Uluslararası hukuk savaşa iki düzlemde bakar. Birincisi güç kullanımının *nedeni*: BM Şartı bunu yasaklar (madde 2, paragraf 4; bkz. güç kullanımı), tek istisnası silahlı saldırıya karşı meşru müdafaadır (madde 51). Uluslararası Adalet Divanı savunmanın *gerekli* ve *orantılı* olması gerektiğini açıkça belirtti (Nikaragua, 1986; Petrol Platformları, 2003). Orantılılık darbe darbe değil, amaca, yani saldırıyı durdurmaya göre ölçülür. Ukrayna topraklarının yaklaşık beşte birini işgal eden süren bir istilaya karşı, füzelerin ve bombardıman uçaklarının kalktığı üsleri vurmak orantısız sayılamaz.

İkinci düzlem *nasıl* sorusuyla ilgili: saldırgan için de saldırıya uğrayan için de aynı biçimde geçerli olan insancıl hukuk. Yalnızca askeri hedefler, yani niteliği, konumu, amacı ya da kullanımı nedeniyle askeri eyleme etkin katkı sağlayan ve imhası belirli bir askeri üstünlük sunan nesneler vurulabilir (Cenevre Sözleşmelerine Ek I No'lu Protokol, madde 52). Askeri bir hedef bile, sivillere öngörülebilir zarar elde edilecek üstünlüğe göre aşırıysa vurulamaz (madde 51). Ve mümkün olan tüm önlemler alınmalıdır (madde 57). Rusya ve Ukrayna bu antlaşmalara taraftır ve kurallar zaten örf ve adet hukukudur.

Saldırıya uğramak, demek ki, her şeyi yapma hakkı vermez. Ama bu hakkı ortadan da kaldırmaz.

HUKUKA UYGUN

Hava üsleri ve bombardıman uçakları. 1 Haziran 2025'te Ukrayna güvenlik servisi (SBU) "Örümcek Ağı" operasyonunu başlattı. Al Jazeera'ya göre Rusya'ya gizlice sokulan 117 insansız hava aracı, Ukrayna'ya yaklaşık 2.000 kilometre uzaklıktaki Kuzey Kutbu'ndaki Olenya üssü dahil, stratejik bombardıman uçaklarının park ettiği havaalanlarının yakınında aynı anda fırlatıldı (Al Jazeera). SBU 41 uçağın vurulduğunu açıkladı; bağımsız kaynakların incelediği uydu görüntüleri ilk günlerde en az on üçünü doğruladı (The Insider). Ukrayna kentlerine füze atılan bombardıman uçakları doğası gereği askeri hedeftir. En açık durum budur.

Kursk'a giriş. Ağustos 2024'te Ukrayna ordusu Rusya'nın Kursk bölgesine girdi ve bir kısmını birkaç ay işgal etti; ardından Rus birlikleri Kuzey Koreli askerlerin yardımıyla burayı geri aldı. Savaşı saldırganın topraklarına taşımak meşru müdafaa kapsamındadır. Ancak bir toprağı kısa süreliğine de olsa işgal eden, orada yaşayan sivillere karşı işgalci gücün yükümlülüklerini taşır (IV. Cenevre Sözleşmesi). O aylara ilişkin değerlendirme, sivillere nasıl davranıldığına bağlıdır.

Görevdeki subaylar. Aralık 2024'te Rus kimyasal savunma birliklerinin komutanı General İgor Kirillov, Moskova'da bir scooter'a gizlenmiş bombayla öldürüldü; SBU bunu açıkça üstlendi. Ardından Nisan 2025'te General Yaroslav Moskalik ve Aralık 2025'te General Fanil Sarvarov, ikisi

de bomba yüklü araçlarla öldürüldü; Haziran 2026'da da ordunun füze ve topçu mühimmatı ikmalini yöneten Damir Davıdov öldürüldü; Ukrayna yorum yapmadı (Euromaidan Press; The Washington Times). Aktif görevdeki bir asker, cepheden uzakta ve mesai saatleri dışında olsa da meşru bir hedeftir. Sınır araçtır. Bir yerleşim mahallesindeki bir avluya ya da otoparka konan bomba, yoldan geçenlere orantısız zarar vermekten kaçınmalıdır ve hukuk, korunan bir statüye bürünerek, yani hainlikle öldürmeyi yasaklar (I. Protokol, madde 37). Gizlenmiş bir bomba kendi başına hainlik değildir. Ancak Trump'ın Ukrayna temsilcisi Keith Kellogg, Kirillov'un öldürülmesinin savaş kurallarını çiğnediğini söyledi (Strat News Global).

TARTIŞMALI

Rafineriler ve boru hatları. En geniş kampanya bu. Uluslararası Enerji Ajansı'na göre Ağustos 2026 sonunda büyük Rus rafinerilerinden yalnızca beşi henüz Ukrayna insansız araçlarınca vurulmamıştı (UEA). Hukuki soru, bir rafinerinin askeri hedef olup olmadığı. Hâkim görüşe göre petrol altyapısı doğası gereği askeri hedef değildir: kullanım ya da amaç nedeniyle askeri hedef haline gelebilir (Lieber Institute, West Point). Orduya yakıt sağlayan bir rafineri askeri hedef olur: Global Witness'in bir analizi, vurulan rafinerilerin bazılarının Rus silahlı kuvvetlerine yakıt sağladığını ortaya koydu (Global Witness). Nisan 2024'te Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Rus rafinerilerini meşru hedef ilan etti (aynı kaynak). Yalnızca Rusya'ya para kazandırdığı için vurulan bir tesis daha kuşkulu: ABD doktrini savaşı finanse ederek "sürdüren" nesneleri vurmayı kabul ediyor, Uluslararası Kızılhaç Komitesi etmiyor. Değerlendirme tesis tesis yapılmalı.

Drujba boru hattı bir sorun daha ekliyor: Rus petrolünü, bu yoldan hâlâ alan son AB ülkeleri olan Macaristan ve Slovakya'ya taşıyor. Temmuz'da iki hükümet, iki haftadan kısa sürede Ukrayna saldırılarının yol açtığı üç kesintiyi protesto etti (The Moscow Times). Ama Ocak'tan bu yana en uzun kesintiye, Batı Ukrayna'daki bir istasyona yapılan bir Rus saldırısı yol açmıştı (Reuters, Devdiscourse aracılığıyla). Rusya'da müttefiklere de hizmet eden bir tesisi vurmak onu hukuka aykırı kılmaz, ama üçüncü taraflara verilen zarar orantılılık hesabına girer.

"Gölge filo" tankerleri. 2025 sonundan bu yana Ukrayna, yaptırımları aşarak Rus petrolü taşıyan tankerleri deniz insansız araçlarıyla vuruyor: Karadeniz'de, Türkiye kıyıları açıkları dahil, ve Aralık 2025'te ilk kez Akdeniz'de; bir SBU kaynağı orada gemiyi "kesinlikle meşru bir hedef" olarak nitelendirdi (Kyiv Post). Putin korsanlıktan söz etti (Dawn). Burada hukuk karadakinden daha katı. Düşman bir ticaret gemisi ancak askeri hedef haline gelmişse saldırıya uğrayabilir; tarafsız bir ülkenin bayrağını taşıyan bir gemi ise kural olarak durdurulabilir ve ele geçirilebilir, batırılamaz (Denizde Silahlı Çatışmalara Uygulanabilir Uluslararası Hukuka İlişkin San Remo El Kitabı, 1994, paragraf 59-60 ve 67). Gölge filonun birçok gemisi üçüncü ülkelerin bayrağını taşıyor. Onları yalnızca Moskova'ya para getirdikleri için vurmak, savaşı "sürdüren"

nesnelere ilişkin aynı tartışmalı tez; üstelik tarafsız ülkeler ve mürettebatları için ek bir risk. İşgal altındaki Kırım'a, Rus birliklerinin kullandığı yakıtı taşıyan Azak Denizi'ndeki gemiler konusundaki pozisyon daha sağlam: 11 Temmuz 2026'da Ukrayna bunlardan 28'ini bir gecede vurdu (Ground News, birkaç kaynağı özetleyerek).

HUKUKA AYKIRI

Hedef alınan siviller. Ağustos 2022'de milliyetçi yorumcu ve ideolog Aleksandr Dugin'in kızı Darya Dugina, Moskova yakınlarında bomba yüklü bir araçla öldürüldü. ABD'li yetkililer saldırının Ukrayna hükümeti içindeki bazı unsurlarca onaylandığına inandıklarını söyledi (The Washington Times); Kiev bunu reddetti. Nisan 2023'te askeri blog yazarı Vladlen Tatarski (Maksim Fomin) Sankt Petersburg'daki bir kafede patlayıcılı bir heykelcikle öldürüldü (Kyiv Post). Savaş propagandası yapan biri savaşan değildir. Bir sivili düşmanı desteklediği için öldürmek cinayettir ve savaşta suçtur.

Sınır kentlerine saldırılar. Rusya'nın Belgorod bölgesi yıllardır vuruluyor. 20 Temmuz 2026'da bir Ukrayna insansız hava aracı Şebekino'da bir otobüsü vurdu ve aralarında bir çocuğun da bulunduğu beş kişiyi öldürdü (AFP, BSS aracılığıyla); Aralık 2023'te Moskova Belgorod merkezinde en az 20 kişinin öldüğünü bildirdi ve Ukrayna'yı misket bombası kullanmakla suçladı (SBS). Rus yetkililer 2026'nın ilk yarısında Rusya'da 250 sivilin öldürüldüğünü söylüyor, ama BM bunu doğrulayamıyor (Arab News). Bu saldırıların hepsi zorunlu olarak hukuka aykırı değil: bir sınır kenti askeri hedeflere ev sahipliği yapabilir. Ama bir saldırı belirli bir askeri hedef olmadan ya da ayrım gözetmeyen silahlarla bir otobüsü ya da bir meydanı vuruyorsa, bu bir savaş suçudur. Değerlendirme için bugün Rusya'da mümkün olmayan bağımsız soruşturmalar gerekiyor.

Kuzey Akım. 30 Haziran 2026'da Alman federal savcılığı, Eylül 2022'de Baltık boru hatlarını havaya uçuran grubun lideri olarak eski bir Ukraynalı subay olan Serhii Kuznietsov hakkında iddianame düzenledi. İddianameye göre o ve diğerleri Ukrayna devlet makamları adına hareket eden askerlerdi ve suçlama bir savaş suçuna, yani sivil altyapıya saldırıya iştiraki de kapsıyor (Eurointegration). Dava 14 Ekim'de Hamburg'da başladı (Euronews). Alman Federal Adalet Divanı, tutukluluğa ilişkin bir kararında boru hattının tarafsız sulardaki sivil bir altyapı olduğunu ve askeri hedef olamayacağını yazdı (Babel); savunma bunun tersini savunuyor. Kiev sabotajı organize ettiğini reddediyor. İddia kanıtlanırsa Kuzey Akım, savunmanın sınırının en açık örneği olacak: üçüncü ülkelerin sularında, kısmen Avrupa şirketlerine ait sivil bir varlık. Konuyu "Avrupa'nın seçimleri" dizisindeki "Nord Stream askeri bir hedef miydi?" yazısında ayrıntılı olarak inceledik.

SİLAH SAĞLAYAN SUÇ ORTAĞI MI?

Genel olarak hayır. Meşru müdafaa hakkını kullanan bir devlete yardım etmek hukuka aykırı bir fiil değildir, çünkü savunma hukuka uygundur. Tedarikçi iki durumda sorumlu olur. Birincisi: savaş suçu işlemek için kullanılacaklarını *bilerek* silah sağlarsa (Devletlerin Sorumluluğuna İlişkin Maddeler, madde 16; taraf devletler için Silah Ticareti Antlaşması, madde 6 ve 7; AB Ortak Tutumu 2008/944). İkincisi: örneğin hedefleri seçerek operasyonlara doğrudan katılırsa. Bazı müttefiklerin uzun menzilli silahlarının Rus topraklarına karşı kullanımına getirdiği kısıtlamalar hukuki yükümlülük değil, siyasi tercihlerdi. Kiev'e göre burada anlatılan saldırıların çoğu, rafineriler dahil, Ukrayna'da üretilmiş insansız araçlarla yapılıyor.

PEKİ ENERJİ FİYATI?

Rafinerilere yönelik saldırılar Rusya'nın yakıt üretimini azalttı ve Moskova'yı motorin ihracatını sınırlamaya itti. Axios'a göre insansız araç kampanyası, İran'la savaş nedeniyle zaten yüksek olan dünya enerji fiyatlarının artmasına katkıda bulunuyor (Axios). Etki en çok motorini ilgilendiriyor. Avrupa sanayisi için enerji maliyeti esas olarak gaza ve elektriğe bağlı ve AB 2023'ten beri Rus rafine ürünleri ithal etmiyor. Üçüncü taraflar için bir maliyet, askeri bir hedefe yapılan saldırıyı hukuka aykırı kılmaz; ancak müttefiklerin siyasi tercihlerine girebilir.

SİMETRİ TESTİ

Moskova için de aynı kural. Orduya yakıt sağlayan bir rafineri meşru bir hedefse, bir Ukrayna yakıt deposu da öyledir. Evlere hizmet veren bir elektrik santrali sivil bir nesneyse, iki taraf için de öyledir. Uluslararası Ceza Mahkemesi 2024'te, sivil nesnelere yönelik ya da her halükârda orantısız sayılan Ukrayna elektrik şebekesine saldırılar nedeniyle, aralarında eski Savunma Bakanı Şoygu ve Genelkurmay Başkanı Gerasimov'un da bulunduğu dört üst düzey Rus komutan hakkında tutuklama müzekkeresi çıkardı (UCM firarileri sayfamıza bakınız).

Oranlar. Ölçüt aynı, rakamlar değil. BM'ye göre 2026'nın ilk yarısında sivil kayıpların yüzde 96'sı, büyük ölçüde Rusya'nın uzun menzilli füze ve insansız araçlarının yol açtığı biçimde Ukrayna topraklarında kaydedildi; aynı kaynak Rusya'daki kayıplara ilişkin Rus rakamlarını doğrulayamadan aktarıyor (Gwara Media). Ukrayna'nın hukuka aykırı fiiller işlediğini söylemek Rusya'nın sorumluluğunu azaltmaz; Rusya'nın çok daha fazlasını işlediğini söylemek de Ukrayna'nınkileri silmez.

Herkes için aynı Mahkeme. Ukrayna, haklı olarak, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Rus suçlarını yargılamasını istiyor. 1 Ocak 2025'ten beri Roma Statüsü'ne taraf. Ancak onay sırasında, Mahkeme'nin kendi vatandaşlarınca işlendiği iddia edilen savaş suçları üzerindeki

yetkisini yedi yıl boyunca dışlamak için bir geçiş hükmünü, 124. maddeyi kullandı: bir devlet bunu ilk kez bu şekilde kullanıyor (UCM Koalisyonu). Uluslararası Af Örgütü bildirinin geri çekilmesini istedi (Amnesty). Statü'nün öngördüğü bir madde, ama aynı zamanda ölçütün herkes için aynı olmama riskini taşıdığı nokta.

Kaynaklar. Bu olayların çoğunda kaynaklar taraflı: Rusya'daki kayıplar için Rus yetkililer, operasyonlarının sonuçları için SBU. Onları böyle işaretledik ve bağımsız bir doğrulama varsa onu tercih ettik.

DEĞERLENDİRMEMİZ

Bu bölüm sitenin görüşünü yansıtır. Yukarıda aktarılan olgulardan ayrıdır.

"Saldırarak kendini savunmak mümkün mü?" sorusunun açık bir yanıtı var: evet. İşgal edilen bir ülke füzeleri kendi topraklarında beklemek zorunda değildir ve onların kalktığı üsleri vurmak, en dar anlamıyla savunmadır. Ukrayna'dan Rus topraklarına dokunmamasını isteyenler, pratikte bir eli bağlı savaşmasını istiyor.

Ama Ukrayna'yı saldırıya karşı koruyan hukuk, ona sınırlar koyan hukukla aynı. Bir blog yazarına bomba, bir otobüse insansız hava aracı, tarafsız sularda sivil bir boru hattı savunma değildir: Ukrayna'nın, Moskova uyguladığında haklı olarak kınadığı aynı mantıktır. Ukrayna'nın savunmasını desteklemek ile insancıl hukuka uymasını istemek çatışan iki tutum değildir. Aynı tutumdur.

İZLENECEKLER

- Kuzey Akım'a ilişkin Hamburg davası ve diğer şüphelilerin olası iadesi.
- Bir gün mümkün olursa, Belgorod bölgesindeki saldırılara ilişkin bağımsız soruşturmalar.
- Bayrak devletlerinin ve Türkiye'nin, kendi sularında ya da kıyılarına yakın tankerlere yapılan saldırılara ilişkin tutumu.
- Müttefiklerin, sağladıkları silahların Rus topraklarına karşı kullanımına ilişkin açıklamaları.
- Ukrayna'nın 124. madde bildirisini geri çekip çekmeyeceği (bkz. simetri testi) ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Ukrayna'nın davranışlarına ilişkin soruşturma açıp açmayacağı.

Kaynaklar: Al Jazeera · The Insider · Euromaidan Press · The Washington Times · Strat News Global · UEA · Lieber Institute, West Point · Global Witness · The Moscow Times · Reuters, Devdiscourse

aracılığıyla · Kyiv Post · Dawn · Ground News, birkaç kaynağı özetleyerek · Kyiv Post · AFP, BSS aracılığıyla · SBS · Arab News · Eurointegration · Euronews · Babel · Axios · Gwara Media · UCM Koalisyonu · Amnesty

4/4 · GÖRÜŞ · 8 KASIM 2026

Silahlanma soğuk yenir

2 Kasım gecesi en az on bir Avrupa ülkesinde yüzlerce süpermarketin dondurucuları 50 dereceye çıktı. Kimse kapı kırmadı: biri, ağda açıkta bırakılmış, çoğu zaman eski, bazen fabrika şifresiyle duran bir kontrol yazılımına girdi (olaylar burada). İki Rusya yanlısı grup, doğrulanmış kanıt olmadan saldırıyı üstlendi. Birkaç gün içinde olay daha büyük bir anlatının, hibrit savaşın ve yeniden silahlanması gereken bir Avrupa'nın anlatısının içine girdi. Oysa uzmanların gösterdiği önlemler başka türdendi: panelleri ağdan çıkarmak, şifreleri değiştirmek, yazılımı güncellemek. Dondurucular için bu yetiyordu.

Kabul edilmesi gerekenden başlıyorum, çünkü doğru. Tehdit var. Saldırıyı üstlenen grupların geçmişi var ve iki Batılı hükümet onların Rus devletiyle bağlarını belgeledi. Ukrayna'nın kendini savunma hakkı var ve ona bu konuda yardım etmek hukuka uygun. Bugün Moskova ile müzakere için bir Avrupa temsilcisi atamanın Kremlin'e bir armağan olacağını söyleyenlerin ciddi bir argümanı var: Mayıs'ta Rusya Kiev'deki yabancı diplomatları tehdit etti ve Kaja Kallas, Avrupa'nın saldırıya uğrayanın yanında durduğu için tarafsız bir arabulucu olamayacağını savunuyor (Euronews). Belki haklıdır. Belki bugün bir temsilci yalnızca ret alırdı. Bilmiyorum. Ama başka bir şey biliyorum: soru Avrupa'nın kendini savunup savunmaması değil, iki elinin, silahlandıran el ile müzakere eden elin, hangi hızla hareket ettiği.

İşte mesele. Savunma için 150 milyarlık kredi öngören SAFE tüzüğü 19 Mart 2025'te önerildi ve 27 Mayıs'ta kabul edildi: yaklaşık on hafta (AB Konseyi). Hızlı gitmek için Antlaşmaların 122. maddesi, Avrupa Parlamentosu'nu dışarıda bırakan acil durum maddesi kullanıldı; öyle ki Parlamento Konsey'i Adalet Divanı'na götürdü (La Notizia). Müzakereler için bir temsilci fikri Mart 2025'ten beri tartışılıyordu (Politico, Torre aracılığıyla); Mayıs 2026'da bakanlar, Moskova'dan istenecekler belirlenene kadar bunu ertelemeye karar verdi (Table.Media). Silahlar için acil durum. Barış için ön koşullar. Aynı dengesizlik bütçede de görülüyor: 2028-2034 önerisi savunma ve uzay fonlarını beşe katlıyor (Komisyon, FastForward aracılığıyla), çatışma önlemeyi de finanse eden araç ise geri kalanın iki katı bir kesintiyle karşı karşıya (IRC). Acil durum prosedürleri, ortak krediler, beşe katlanan bütçeler, dışarıda bırakılan bir Parlamento. Ve diplomasi için bir erteleme.

Avrupa'nın tamamı aynı düşünmüyor ve bunu söylemek doğru olur. Fransa, İtalya, Avusturya ve Belçika Moskova ile bir kanal açılmasını açıkça istedi; Almanya, Polonya, Baltık ve İskandinav ülkeleri baskıyı artırmayı tercih ediyor (Euronews). Haziran'da Avrupa Konseyi Başkanı António Costa, kabinesine Kremlin ile bir temas açtırdı: birçok hükümet kendilerine danışılmadığı için itiraz etti ve bu temaslar özüne girmeden yalnızca bir hat açmaya yaradı (Euronews). Sorun birinin savaş istemesi değil. Sorun, silahlanmanın hızlı ve hazır araçları

olması, diplomasinin ise olmaması: bir temsilci atamak için yirmi yedi hükümetin oybirliği gerekiyor ve her şeyi durdurmak için tek bir hayır yetiyor. Böylece her yeni alarmda onaylanması en kolay yanıt hep aynı oluyor. Bir komplo düşünmeye gerek yok. Hangi kapının en az zahmetle açıldığına bakmak yeter.

Bu sitede, bir manifestoda, her güç kullanma kararından önce müzakere yolunun gerçekten tükendiğinin, yarı yolda bırakılmadığının gösterilebilmesi gerektiğini yazdık ("Savaş Seçilirken Başımızı Çevirmeyeceğiz"). Bugün bu gösterilemiyor: yetkisiz açılmış bir hat, denenmiş bir müzakere değildir. Şimdiye kadar müzakere edenler başkaları oldu. Dondurucular için yeni bir şifre yetiyordu. Barış için bir isim ve bir yetki yeterdi. Bir buçuk yılı aşkın süredir hâlâ onları arıyoruz.

Kaynaklar: Euronews · AB Konseyi · La Notizia · Politico, Torre aracılığıyla · Table.Media · Komisyon, FastForward aracılığıyla · IRC · Euronews · Euronews

---

N3R1-70 — I Will Not Look Away — Çevrimiçi sürüm: https://iwillnotlookaway.org/s/tr/dizi-baris-silahlanma-tam-metin.html